

Yayın Geliş Tarihi: 18.05.2017
Yayına Kabul Tarihi: 13.06.2017
Online Yayın Tarihi: 25.06.2017
DOI: 10.18613/deudfd.321571

Araştırma Makalesi (Research Article)

Dokuz Eylül Üniversitesi
Denizcilik Fakültesi Dergisi
Cilt:9 Sayı:1 Yıl:2017 Sayfa:55-72
ISSN:1309-4246
E-ISSN: 2458-9942

EGE BÖLGESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DENİZ TURİZMİNE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA VE GZFT ANALİZİ

İge PIRNAR¹
Ferika Özer SARI²

ÖZET

Deniz turizmi pek çok kıyı alanında yerel topluluklarının temel ekonomik faaliyeti haline geldiği gibi Ege bölgesi için de büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada deniz turizminin içinde bulunduğu ortama etkileri ekonomik, ekolojik, toplumsal ve kültürel olarak gruplandırılmış, sürdürülebilir turizm yönetimi çerçevesinde açıklanmıştır. Buna ek olarak çalışmada Ege Bölgesi deniz turizmi potansiyeli, sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilerek GZFT analizi yapılmış ve bu bağlamda iyileştirme önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Kullanım izinleri ve yasalar ile ziyaretçi sayılarını sınırlayacak, zararlı faaliyetleri engelleyecek kuralların geliştirilerek yürürlüğe konulması; sürdürülebilir gelişmeye yönelik imar planlarının hazırlanması; yöre halkı bilincinin artırılmasında eğitimin katkısının ve katılımın artırılması bu önerilerden bazılarıdır.

Anahtar Kelimeler: *Deniz turizmi, sürdürülebilirlik, deniz turizmi yönetimi, Ege Bölgesi turizmi, GZFT Analizi.*

¹Prof. Dr., Yaşar Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İzmir, ige.pinar@yasar.edu.tr

²Yrd. Doç. Dr., Yaşar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir, ferika.ozersari@yasar.edu.tr

A QUALITATIVE RESEARCH ON AND SWOT ANALYSIS OF SUSTAINABLE MARINE TOURISM IN AEGEAN REGION

ABSTRACT

Tourism is an important industry for Aegean region when taking into account that it comprises a long coastline. This region has a huge potential for marine tourism if developed and managed sustainably. The impacts of marine tourism activities might be grouped as economical, ecological and socio-cultural impacts. Each of these is influential on the sustainable management of marine tourism. In this study, Aegean Region was evaluated within the scope of sustainable marine tourism and a SWOT analysis was carried out. As a result of the analysis, sectoral implications are revealed and some proposals are developed for the improvement of the region in this context. Making rules that restrict the number of visitors and prevent harmful activities; developing plans for sustainable marine tourism management; increasing the awareness and participation of local people making use of education/training are some of those proposals.

Keywords: *Marine tourism, sustainability, marine tourism management, Aegean region tourism, SWOT analysis.*

1. GİRİŞ

Turizm sektörü; alternatif turizm türleri kapsamında özellikle deniz turizmine yönelik, aktif turizm ve özel ilgi alt çeşitlerine talebin arttığı ve sürdürülebilir gelişmelerin benimsendiği bir sürecin içerisinde. Deniz turizminin literatürde pek çok tanımı bulunmaktadır (Kozan vd. 2014). Genel olarak deniz kıyısında ve denizde yapılan, kruvaziyer gemilerden, yelkenli tekneler ve deniz sporları araçlarına kadar tüm deniz araçları ile gerçekleştirilen rekreatif faaliyetleri içermektedir (Hall, 2001; Collins, 2008). Deniz turizmi; günlük tekne gezilerini, uzun süreli kruvaziyer gemi seyahatlerini, yelkencilik, sualtı dalış, balıkçılık gibi sportif amaçlı faaliyetleri, diğer su sporlarını, deniz üzerinde ve deniz altında konaklamadan deniz restoranlarına kadar farklı destekleyici faaliyetleri içermektedir (Orams, 1999; Morena ve Amelung, 2009). Bu sektörde; yat yatırımları, su sporları, yat inşası ve deniz yatırımları ile denizle ilgili donanım ve malzemelerle diğer destekleyici faaliyetler (deniz hizmetlerinde tedarik ve onarım ve diğer hizmetler gibi) yer almaktadır (Hall, 2001). Çok çeşitli disiplinleri bir arada bulunduran turizm ve deniz turizmi kavramlarının, bir destinasyonda uzun dönemli varlığının sağlanabilmesi için sürdürülebilir uygulamaların hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Bu gerçeklerden hareketle, çalışmanın izleyen bölümünde

sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir deniz turizmi konuları incelenmiş; daha sonraki bölümlerde ise Ege Bölgesi'nde sürdürülebilir deniz turizmi bağlamında yapılan GZFT analizi sonuçlarına ve bu doğrultuda sunulan önerilere yer verilmiştir.

2.SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Sürdürülebilirlik konusu günümüzde hemen her sektörde en güncel ve uygulanması teşvik edilen konuların başında gelmektedir (Tao ve Wall, 2009). Brundtland raporuna göre (UN, 1987) bugünkü neslin ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılayabilme yeteneğine zarar vermeksizin karşılanmasıdır. Sürdürülebilirlik çok boyutlu bir kavramdır; doğal kaynakların korunması, yerel halkın hayat kalitesinin korunması, tarihin ve kültürel mirasın korunması, çevreye zararın ve kirliliğinin minimize edilmesi, sürdürülebilir kalkınmada pozitif etkiler sağlanması ve bu ekonomik yararların ve etkilerin gerçekte yarara dönüşmesi konusunda çalışmaları kapsamaktadır (Soykan, 2003; Erdoğan, 2003). Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm; genellikle küçük ölçekli, yerel halkın önceliklerine ve kararlarına saygı gösteren, ekolojiye, kültürel ve çevresel etkilere duyarlı bir turizm çeşididir (Kuter ve Ünal, 2009).

2.1. Deniz Turizmi ve Sürdürülebilirlik Kavramı

Turizm günümüzün en önde gelen sektörlerinden biridir, onun alt sektörü olan deniz turizmi de hızlı bir gelişme gösterirken sürdürülebilirlik anlamında önemi ve etkileri de artmaktadır. Turizm sektörü son otuz yıl içinde hızlı bir büyüme ve değişim sürecindedir; girişimsel faaliyetlerin, teknolojik ilerlemelerin ve pazar güçlerindeki değişimlerin bu süreci devam ettirmesi ve deniz turizmi dahil turizm sektörünü etkilemesi beklenmektedir (Soyak, 2013). Faaliyetlerin deniz araçlarının hızındaki artışa bağlı olarak çeşitlenmesi turizmin etkilerini yaygınlaştırmakta, bölgelerin ve denizlerin taşıma kapasiteleri üzerinde baskı oluşturmaktadır (Great Barrier Reef Marine Park Authority, 2005) Deniz turizminin olumlu ve olumsuz etkileri turist sayısına, deniz araçlarının sayısına ve denizcilik endüstrisinin büyüme hızına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm bu etkilerin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmakta ve her iki yön de sürdürülebilir yönetimi etkilemektedir. Sürdürülebilirlik için bu iki yönün dengelenmesi gerekmektedir. Söz konusu olumsuz etkilerin azaltılması ve olumlu etkilerin artırılması, sürdürülebilir turizm yönetiminin 12 hedefinin gerçekleştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu hedefler şu şekilde sıralanabilir (UNEP, 2005):

Ekonomik istikrar, yerel toplumun refahı, istihdam kalitesi, sosyal eşitlik, ziyaretçi tatmini, yerel kontrol, halk sağlığı, kültürel zenginlik, fiziki bütünlük, bio-çeşitlilik, kaynak verimliliği, çevresel saflık.

2.2. Deniz Turizminin Potansiyel Etkileri

Deniz turizminin olası etkileri ekonomik, çevresel/ekolojik ve toplumsal ve kültürel etkiler olmak üzere üç ana grupta sınıflandırılmaktadır.

2.2.1. Ekonomik Etkiler

Kazançlarda, gelirlerde ve istihdamda artış, gelişmekte olan ülkelerde turizm tesislerine yabancı yatırımlar, altyapının gelişmesi, çevresel değerlere yerel desteğin artışı ve daha az baskı yaratan yararlanma yöntemlerine dönüş olarak özetlenebilmektedir. Kıyı bölgeleri yüzyıllardır ekonomik nedenler ile ve kazanç sağladığı için insanların ilgi odağı olmaktadır (Mansuroğlu ve Yıldırım, 2001).

Diğer bir ekonomik etki de, turistik destinasyonların büyük bölümü turistlerin temel gıda ve diğer tüketim mallarına olan gereksinimini karşılamada yetersiz kaldığından gıdaların ve diğer tüketim maddelerinin ithalinin teşvik edilmesidir. Bu ekonomik gerçek, gelişmiş ülkelere gelen turistlerin tüketim tercihleri ile birleşince birçok ülkede turizmin ekonomik etkilerini zayıflatmaktadır. Bu, yerel halk için maliyetleri düşüren bir ithalat talebi ölçüsü sağladığından, tamamen olumsuz bir etki değildir. Yabancı tüketim yapıları ambalajlardan kaynaklanan çöplerin de hacmini arttırmaktadır (Island Resources Foundation, 2005).

2.2.2. Çevresel / Ekolojik Etkiler

Çevre üzerindeki fiziksel etkileri ve çevrenin korunmasına ait değerlere yönelik tehditleri içermektedir. Kalabalık, yapılaşma, sanayileşme ve diğer faaliyetler kıyı alanlarının ekolojisi üzerinde olumsuz etkilere yol açtığından çevresel sorunlar deniz ve kıyı alanlarında turizmin ekolojik boyutta gerçek maliyetini ortaya koymaktadır (De Lacy vd. 2002; Özer, 2004; Taşlıgil, 2008). Kıyı alanları kirliliğe karşı özellikle duyarlıdır (Özhan, 2001). Su miktarına ve kalitesine ilişkin sorunlar, kanalizasyon ve katı atıklar bunlardan bazılarıdır. Dalış, tüplü dalış, mercan yürüyüşü, balık tutma gibi sıya dayalı faaliyetler, doğal yaşam ile etkileşim (su kuşları ile etkileşim gibi), kaplumbağa ve balina izleme benzeri faaliyetler deniz turizminin ekoloji

üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya çıkarmaktadır (Island Resources Foundation, 2005). Ekoloji üzerinde olumsuz etkileri olan deniz turizminde kullanım koruma dengesinin sağlanması kolay değildir (Great Barrier Reef Marine Park Authority, 2005). Deniz alanlarında turizme bağlı faaliyetler kirlilik, kanalizasyon atıkları ve katı atık sorunlarını arttırarak deniz alanlarını etkilemektedir. Tekne motorlarından gelen yakıt sızıntıları, dalgıçların mercanlara ve deniz tabanına verdikleri fiziksel zararlar ve teknelerin demir atması da olumsuz etkilere yol açmaktadır (UNEP, 2000). Örneğin, ABD Virgin Adaları'nda ciddi yakıt sızıntılarınımyatlardan, feribotlardan ve kruvaziyer gemilerden kaynaklandığı görülmektedir (Great Barrier Reef Marine Park Authority, 2005). Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyıları da yatların ve diğer deniz araçlarının yanaşmasından olumsuz yönde etkilenmektedir (Deniz Ticaret Gazetesi, 2005). Bu önemli kaynağın yok olması denizlerin karşı karşıya olduğu uzun erimli gelişme sorunlarından biridir ve turistik tesislerin sayısının artışı bu sorunu arttırmaktadır.

Tekne ve gemilerin verdiği zararlar, demir atma, gemilerin karaya oturması, kanalizasyon atıklarının ve sintine suyunun boşaltılması ile su kalitesinin bozulmasından kaynaklanmaktadır (Harriott, 2002). Dalış, deniz çevresi ile ziyaretçiler arasındaki etkileşim ve bunun gibi sebeplerle, deniz koruma alanları yoğun şekilde kullanılmaktadır. Örneğin, Roupheal ve Inglis (1995) Cairn yakınlarındaki Büyük Set Resifi (Great Barrier Reef) Deniz Parkı'nda tüplü dalış yapan 214 dalgıcın yüzde 4'ünün, verilen zararın yüzde 70'inden sorumlu olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırmada, zararın sualtı fotoğrafçılığında ve mercan türlerinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Taylor ve Buckenham, 2003).

Yenilenemeyen kaynakların kaybı (sahillerden kum alınması, deniz ürünlerinin –balık ve ıstakoz gibi- aşırı tüketimi nedeniyle yenilemeyen kaynakların ölçsüz avlanması) deniz turizminin ekoloji üzerindeki olumsuz etkilerdendir (Island Resources Foundation, 2005).

2.2.3. Toplumsal ve Kültürel Etkiler

Toplumsal ve kültürel etkiler deniz turizminin üçüncü etkileridir. Toplumsal etkiler, deniz alanının diğer kullanıcılarının verdikleri zararlar ve yoğun kullanım nedeniyle yol açtıkları değişimlerin sonuçları olmaktadır. Bir bölgede deniz turizmi geliştikçe toplumsal etkileşimler ve tutum değişiklikleri artmaktadır (Taylor ve Buckenham, 2003). Deniz turizmi ile ilgilenen özellikle de yabancı ve zengin turistler, farklı

toplumsal sınıflar ve ırklar arasındaki sürtüşmelerin artmasına neden olmaktadır. “Deniz turizminin gelişimi ve sürdürülebilirliği, turizme kaynak teşkil eden bölgesel ve yerel alanlara özgü doğal ve kültürel değerlerin korunarak kullanılmasıyla gerçekleşebilir” (Beyhan ve Ünügür, 2005:80). Kültürel etkiler bir bölgenin geleneksel ve tarihi değerlerini etkilemekte, rekreasyonel faaliyetlere katılanlar ile geleneksel avcılarının yerini değiştirmekte, yenilenemeyen kaynakların kaybı ve yenilenebilir kaynakların aşırı tüketimi gibi konuları içine almaktadır (Great Barrier Reef Marine Park Authority, 2005). Deniz turizminin ekonomik ve ekolojik etkileri çok önemli sayılırken, kültürel etkiler de önem taşımaktadır. Türkiye’de deniz ekosistemlerinin kültürel boyutu geleneksel işletme ve koruma yöntemlerinin onaylanması da dahil olmak üzere önemlidir.

2.3. Deniz Turizminin Sürdürülebilir Yönetimi ve Planlanması

Kalkınmayla birlikte çevreyi de dikkate alan sürdürülebilir gelişme kavramı, 1970’li yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır. Sürdürülebilirlik, çevresel bütünlük, sosyal ve ekonomik gelişmeyle kültürün birleşimi ve kurumsal paydaşların katılımı arasında dengeyi sağlamak ile ilgilidir. Sürdürülebilirlik, bir sistemin o andaki mevcut durumunu işaret eder (Golem, 2003). Sürdürülebilirlik taşıma kapasitesi sınırları içerisinde, kaynakların akılcı ve etkin bir şekilde kullanılmasıyla yaşam kalitesinin yüksek seviyede tutulmasını işaret eder (Göktan ve Arıkoğlu, 2001). Sorumlu uzun vadeli bakış açısı ve gelişmiş bir duyarlılık için iletişimde bulunmak, sürdürülebilirliğin temel prensipleridir (Gallagher, 2003). Eğer sürdürülebilir kalkınma bu bakış açısıyla planlanıp yönetilebilirse, deniz turizmi açısından özellikle olumsuz etkileri en aza indirmek mümkün olacaktır.

Deniz turizmi pek çok kıyı alanında temel bir sektör ve kıyı topluluklarının temel ekonomik faaliyeti haline gelmiştir. Ancak deniz turizmi, etrafına zarar verebilecek bir takım faaliyetleri de bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin turizmi geliştirmek için marina inşaatları veya suni plajların yapılması. Deniz turizminin daha sürdürülebilir bir faaliyet haline getirilmesi gerekmektedir (Moscardo ve Kim, 1999:269-277). “Yüzölçümü 196.000 kilometrekare olan Ege denizinin göze çarpan özellikleri, kıyılarının çok girintili çıkıntılı olması, üzerinde çok sayıda adalar bulunması ve beş büyük körfezin yer almasıdır” (Köksal, 1988:57). İlgili politikaların geliştirilebilmesi, sürdürülebilirlik ve gelişimin bir arada yürümesi için GZFT analizleri önemli araçlardır (Karadeniz vd. 2007). Bu bağlamda Ege Deniz Turizminin özet GZFT analizinde gösterdiği gibi, sürdürülebilir deniz turizmi gelişimi için

planlama ve uygulanabilir stratejilerin gerçekleştirilmesi çok yararlı olacaktır. Ege GZFT analizindeki hususların çoğu Akdeniz için de geçerlidir. Akdeniz havzası da Ege gibi doğal kaynaklar ve sosyo-kültürel oluşumlar açısından zengindir. Coğrafi ve tarihi konumu ile de bu eşsiz bölge deniz turizmi açısından oldukça önemlidir. Bu bölge aynı zamanda çok hassas bir çevreye sahiptir (Köksal, 1988). Az görülen pek çok tür bu bölgede bulunmakta olup, pek çok türün de nesli tükenmiştir. Buna rağmen Akdeniz kıyısında birçok turistik, endüstriyel ve tarımsal faaliyet devam etmektedir. Bu faaliyetlerin bir kısmı sadece çevre açısından değil insan sağlığı açısından da tehlikelidir. Dolayısıyla, sürdürülebilir yaklaşımlar bu bölgenin yönetimi açısından son derece gereklidir.

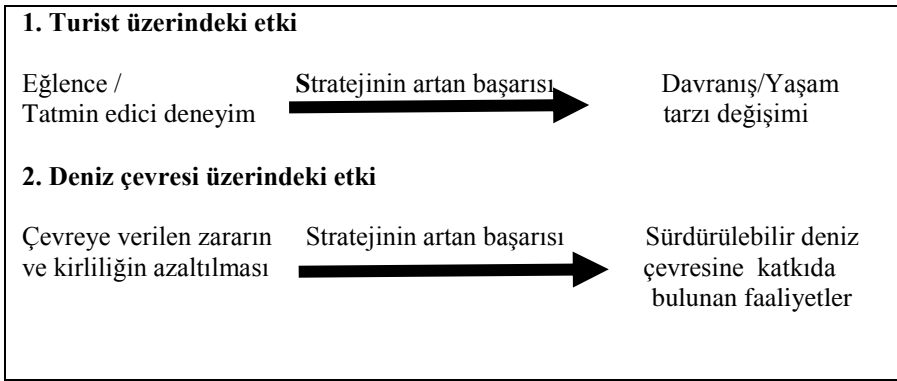
Sürdürülebilir deniz turizminde, olumsuz etkilerin önlenmesi iyi bir planlama, araştırma, hükümet ve sektör arasında bilimsel anlamda işbirliği ve kesin kararlar gerektirmektedir. Bu bağlamda uygulanabilecek standart bir şablon bulunmayıp, bölgesel ve kültürel özelliklere göre görülebilen fiziksel sınırların bulunmamasından, birbiri ile güçlü bir şekilde bağlantılı ekosistemlerin varlığından ve kullanım alanlarının dışında gerçekleşen faaliyetlerin etkisinden ötürü kıyı ve deniz ortamlarının planlanması ve yönetimi birbirlerinden farklılık göstermektedir (Pearce vd. 1997).

Deniz turizmi ile ilgili planlamalar dünya çapında incelendiğinde, planlama eksikliğinin yanı sıra finansman eksikliği de önemli bir sorundur. Bu durumda fonlar özet şirketlerden temin edilmektedir. Deniz turizminde hükümetin rolü önemlidir, çünkü gelişme için engelleri kaldırabilmek ve yatırımı teşvik etmek gerekmektedir. Bunun haricinde deniz turizmi yönetimi için sürdürülebilir turizmin özel bir önemle ele alındığı tam bir kalkınma planına ihtiyaç vardır. Diğer ülkelerin tecrübelerinden öğrenilenler bunun için araştırma birim/merkezlerinin varlığının gözlemlenmesi, araştırma ve planlama için gerekli olduğu yönündedir (Kim vd. 1997).

3. EGE BÖLGESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİR DENİZ TURİZMİ İÇİN GZFT ANALİZİ VE UYGUN STRATEJİLER

Sürdürülebilir deniz turizmi yönetim stratejilerinin amacı iki yönlüdür (Orams, 1999: 86-87). Birincisi deniz çevresinin olumsuz etkilerden korunması, diğeri de turistler için pozitif bir imaj yaratılması ve olumlu deneyimler sağlanmasıdır. Şekil 1'de deniz turizmi stratejilerinin amaçları iki yönlü olarak gösterilmekte, bir bölgenin deniz

turizminin GZFT (güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler) analizi ile bütünleştirilmesi ile artacak başarı ve çıkarılabilecek stratejilerin sürdürülebilirliğinin geliştirilmesi için bir analiz oluşturabileceği ortaya konulmaktadır. Şekil 1 aynı zamanda, turistler için pozitif bir imaj yaratılarak olumlu deneyimler sağlanması konusunda stratejilerin başarısının davranış ve yaşam tarzlarının değişimine bağlı olduğunu göstermektedir. Amacın bir diğer yönü olan olumsuz etkilerin ve kirliliğin en aza indirilmesinde, stratejinin başarısının artışı, sürdürülebilir deniz çevresi için eğitim ve kontrol gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Şekil 1: Deniz Turizmi Yönetimi Stratejilerinin Amaçları
Kaynak: Orams,1999

3.1. Yöntem

Çalışmada niteliksel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, katılımcılarla ortalama 40 dakika süren yüz yüze mülakatlar, 1 Haziran 2013 ile 31 Ağustos 2013 tarih aralığında yapılmıştır. Katılımcılarda olası bir gerginliği önlemek için ses kaydı alınmamış ve görüşmelerin tamamı yazılı olarak kaydedilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, hem belli ölçüde standart hem de esnek olması, anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırabilmesi ve konu üzerinde derinlemesine bilgi toplayabilmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2003) nedeniyle tercih edilmiştir.

İlk aşamada, görüşme kayıtlarının betimsel çözümlemesi yapılarak metinler oluşturulmuştur. Daha sonra sistematik çözümleme aşamasına geçilmiş, veri setleri incelenip sınıflandırılmış, aralarında ilişkilendirmeler yapılarak belirli temalar ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen temalar GZFT (Güçlü, Zayıf X Fırsat, Tehdit) matrisi içerisinde

konumlandırılmıştır. GZFT analizi genellikle iş planı hazırlanmadan önce yapılan bir çalışmadır. Son zamanlarda işletmeler ve destinasyonlar için olduğu gibi, doğal kaynak yönetimi ve sürdürülebilir turizm değerlendirmesi amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır (NOAA, 2011). GZFT analizi, bir işletmenin veya bir yerin, güçlü ve zayıf yönleri ile içinde yer aldığı çevredeki fırsat ve tehditleri ortaya çıkarma ve karşılaştırmada kullanılan önemli bir araçtır (Buta, 2007; Karadeniz vd. 2007). Ege'de deniz turizmine dair GZFT analizinin yapılması, doğru bir şekilde uygulanması ve acil durum planlarının yardımı ile sürdürülebilir yaklaşımların gelişmesi sağlanabilecektir. Ege Denizi'nde deniz turizminin ilgi grupları üzerinde bir çalışma yürütülmüş; onların değerlendirmelerinden ve bu alanda yapılmış ikincil kaynak raporlardan da yararlanılarak bir GZFT analizi oluşturulmuştur.

3.1.1. Örneklem

Bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde esas amaç, örnekleme araştırma konusu ile doğrudan ilişkili, konuya hakim, gerekli bilgi, deneyim ve niteliklere sahip, uzman kişilerden oluşturmaktır (Büyüköztürk vd. 2009). Bu doğrultuda araştırma örneklemini, Ege Bölgesi'nin koşullarına tamamen hakim olan, 30 yaş üstü, deniz turizmi yetkilileri, bir başka ifadeyle marina yöneticileri, yat ve deniz turizmi acentelerinin yöneticileri ve bürokratlar oluşturmuştur. Tablo 1 araştırma örnekleminin profili hakkında özet bilgiler sunmaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya İlişkin Özet Bilgiler

Görüşmelerin Tarih Aralığı	Görüşme Yeri	Katılımcıların		
		Ünvanı*	Cinsiyeti	Eğitimi
01.06.2013-31.08.2013	16→ İzmir	9→ Marina Yöneticisi	34→Erkek	4→Y.Lisans
	2 →Çeşme	16→ Acente Yöneticisi	8→Kadın	36→Lisans
	2 →Seferihisar			
	5 →Kuşadası	17→ Bürokrat		
3 →Didim				
14→Bodrum				
TOPLAM:	42	42	42	42
*: Katılımcıların %85 i, kendilerinin ve şirketlerinin isim bilgisinin saklı tutulmasını talep etmişlerdir.				

3.1.2. Araştırma Soruları

Örneklem grubu ile Ege Bölgesi deniz turizminin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatlar, tehditler ve uygulanabilir stratejiler üzerine açık uçlu sorular kullanılarak, katılımcılardan cevapların uzunluğu konusunda herhangi bir kısıtlamaya gitme gereği duymaksızın, serbestçe konuşmaları istenerek görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde sorulan ana sorular aşağıda görüldüğü gibidir:

1. Ege Bölgesi'nde sürdürülebilir deniz turizmi bağlamında hali hazırda sahip olunan özelliklere ve uygulamalara yönelik olarak;
 - a. Güçlü yönler nelerdir?
 - b. Zayıf yönler nelerdir?
2. Ege Bölgesi'nde sürdürülebilir deniz turizmi bağlamında politik, ekonomik, sosyal, yasal, kültürel, teknolojik vb. dış çevrelerden gelebilecek ve dünyada oluşan gelişmelere yönelik olarak;
 - a. Fırsatlar nelerdir?
 - b. Fırsatların değerlendirilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?
 - c. Tehditler nelerdir?
 - d. Tehditlere karşı alınması gereken önlemler neler olabilir?
3. Sizin görüşlerinize göre Ege Bölgesi'nde sürdürülebilir deniz turizmi bağlamında potansiyele ve geliştirme çabalarına yönelik olarak;
 - a. Sahip olunan güçlü ve zayıf yönlerden hangileri fırsatlarla eşleştirilerek hangi uygun stratejiler üretilebilir?
 - b. Güçlü ve zayıf yönlerden hangileri tehditlerle eşleştirilerek hangi uygun stratejiler üretilebilir?

3.2. Bulgular

Araştırma sonuçları, Ege bölgesinde deniz turizmi alanında çalışan ya da bu alanla ilgili olan örneklem grubunun, deniz turizminin durumuna yönelik kısa ve genel görüşlerini yansıtmaktadır. Tablo 2'de sunulan GZFT matrisinde, Ege deniz turizminin bazı güçlü ve zayıf yönleri verilmektedir. Tabloda görülen endüstrinin fırsat ve tehditleri ile iki yönlü amaçlara uygun stratejiler görüşme yapılan kişilerce belirlenmiştir. Bu bağlamda, bölgesel stratejiler ile ilişkili fırsat ve tehditlerin göz önünde bulundurulması bir sonuca götürebilecektir ve bunların tümünün acil durum planlamasında dikkate alınması gerekmektedir (Cerit vd. 1995).

Tablo 2.: Ege Deniz Turizmi GZFT Analizi

	Güçlü Yönler (G)	Zayıf Yönler (Z)
	<ol style="list-style-type: none">İzmir şehri civarı ve Ege Bölgesi'nin doğal güzelliklerde koyalara, çok sayıda körfeze ve uzun kıyı şeridine sahip olmasıUzun sezon ve mevsimler genelinde ılıman su sıcaklığıBölgede deniz turizmine verilen önemBölgede bulunan Özel Çevre Koruma Bölgeleri ve mavi bayraklı plajlarPazarda olumlu tüketici algılaması ve yüksek duyarlılığın olmasıBölgede deniz turizmi ürününün gelişme ve çeşitlendirme potansiyelinin olmasıDeniz Koruma Alanı olarak ayrılacak seviyede denizel biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip bölgelerin mevcudiyetiPlaj kapasitesinin yüksek olmasıKıyı ve dağ ekosistemlerinin bir arada birbirini destekleyebilmesi,Kıyı balıkçılığını destekleyen faaliyetlerin varlığıGereken tüm doğal kaynakları barındırmaUlusal ve uluslararası öneme sahip ürün ve çekiciliklerin varlığıBölgenin eşsiz kültürel ve doğal güzelliklere sahip olması	<ol style="list-style-type: none">Ziyareti tatmin araştırması gerekmekte,İzmir Limanı'nın artan talebi karşılayacak altyapı ve kapasiteye sahip olmaması, gemilerin bekleme sürelerinin artmasıEge bölgesi deniz turizmine yönelik hizmet veren lojistik sektöründe firmaların genellikle küçük ölçekli olmasıDeniz turizmi çeşitlerine yönelik etkinlik ve festival sayısını azlığıBürokratik işlemlerin çok olmasıÇelişkili pazarlama mesajlarıKatı atıkların görsel ve kıyı kirliliği yaratmasıProjelendirilmiş planların sayı olarak azlığıTeknik donanım eksikliğiDaha çok marina sayısına ve alanında uzmanlaşmış personel ve gelişmiş hizmete artan ihtiyaçEtkin olmayan katı atık yönetimi ve atık su artımıPazarlama faaliyetlerinde karma elemanlardan en çok fiyat üzerinde durulması veya sadece fiyatın kullanılması

<p>Fırsatlar (F)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Tam olarak kullanılmayan yat, kruvaziyer ve benzeri turizm kapasitesi2. Büyüyen sektör ve artan talep3. Yeni bölümler ve pazarlar4. Ortak markaların ve yeni ortaklıkların artması5. Psikografik, sosyal, demografik (50 yaş üstünün daha fazla seyahat etmesi ve deniz turizmine ilgisi), ekonomik değişimler6. Çevre koruma örgütlerinin faaliyetleri7. Kruvaziyer gemilerin çok lüks hale gelmesi8. Teknoloji (İnternet vb.)	<p>“Güçlü Yön-Fırsat” Stratejileri</p> <ol style="list-style-type: none">1. Mevcut pazarlarda genişleme, ürünün farklı özelliklerini kullanarak yeni pazarlara girmek.2. Marka oluşturmak ve yeni ortaklarla ortak marka yaratmayı düşünmek.3. Mevcut ürünlerle, iyi eğitilmiş personelle, ürün farklılaştırmasında da gidilerek yeni pazar bölümlerini (yaşlı kişiler, sporcular) çekmeye çalışma ve sektöre yeni ürünler sunma (ör. yat yarışları)4. Kültürel özellikleri bölgeye farklı bir imaj yaratmada kullanmak.	<p>“Zayıf Yön- Fırsat” Stratejileri</p> <ol style="list-style-type: none">1. Gelişen sektör ve yeni pazar fırsatlarını kullanarak eski imajı ve çelişkili pazarlama mesajını gidermek.2. Çevreci gruplardan yardım alarak ve eğitim faaliyetleri ile kirlilik sorununun üstesinden gelmeye çalışmak.3. Aşırı bürokratik işlemleri azaltmak ve işlemlerdeki hızı arttırmak, varolan marinalardaki teknik gelişimi ve hizmeti ve de yeni marinaların inşasını desteklemek
<p>Tehditler (T)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Rekabet daha iyi kalitede ve teferruatlı hizmetin sunulmasını gerektirir.2. Kaliteye, lükse ve rahatlığa talep3. Genel olarak tüm türlerin ve nesli tehlike altında olan türlerin sayılarının giderek azalması ve doğal ortam kayıpları4. Mal ve hizmet fiyatlarının düşmesi5. Bölgesel rekabet6. Su, hava ve toprak kirliliği7. Sanayileşme ve yapılaşma	<p>“Güçlü Yön-Tehdit” Stratejileri</p> <ol style="list-style-type: none">1. Rekabetin artan gücüne uyabilmek için yeni yönetim, özel bir ürün, marka gücü ve yeni ortaklıklar kullanmak.2. Ürünün farklılaşılabilirlik avantajını kullanmak ve marka bağlılığı yaratmada pazarlama stratejilerini kullanmak.3. Deniz turizminden faydalanan turistler için farklı paket seçenekleri sunmak	<p>“Zayıf Yön-Tehdit” Stratejileri</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bölgenin tutarsız imajını giderebilmek için kriz yönetimi araçlarını kullanmak.2. Eski imajı ortadan kaldırıp rekabeti yakalayan çevreci grupların şikayetleri konusunda daha iyi olan tutarlı bir mesaj oluşturmak.3. Pazarlama karmasında yer alan fiyat dışındaki diğer elemanları da kullanmak.

4. SONUÇ

Turizm, Türkiye ve özellikle Ege Bölgesi için oldukça önemli bir endüstridir. Deniz turizminin turizmde belirleyici bir özelliğe sahip olması ve ülkemizin üç tarafının denizlerle kaplı olması yanında, eğer başarılı bir şekilde geliştirilir ve yönetilir ise deniz turizmi açısından oldukça büyük bir potansiyele sahip olduğumuz açıkça görülebilmektedir.

Deniz turizmi temel olarak balıkçılık turlarını, dalış ve yelkenciliği, rekreatif tekne turlarını, denizaltı ve yabanıl hayat gözlemciliğini, su kayağını, spor kaynaklı ticari turist faaliyetlerini, paket kruvaziyer turlarını deniz kıyısı konaklaması ve restoranları, ekipmanlar ve tedarikleri ve diğer destekleyici aktiviteleri içerir. Deniz turizmine sürdürülebilirlik açısıyla yaklaştığımızda, su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği, nüfus artışı, katı atık yönetimi, uygun atık su arıtımının eksikliği, tehlike altında olan türler, doğal ortam kayıpları, yetersiz altyapı ve hizmet Ege Bölgesi'nde deniz turizmi gelişimi ile ilgili olarak karşılaşılabilecek problemler olarak görülmektedir. Bu bağlamda, kıyı alanları yönetimi stratejisinin hazırlanması, yatırım önceliklerinin belirlenmesi, bölgedeki ilgi grupları ile ortak tanıtımlar yapılması oldukça önemli konulardır. Uygulama kodları, öğrenim, eğitim, planların daha iyi kullanımı, etkilerin kontrolü, alan yönetimi üzerinde önemle durulması, ruhsatların basitleştirilmesi gibi stratejileri ve araçları birleştiren bir şekilde deniz turizmi yönetiminin gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir. Gelecek yönetiminin odak noktası, bireysel işletmelerin yönetiminden bölgesel/ yöresel yönetime doğru kayacak ve özellikle önleme ve etkilerin yönetimi konularına odaklanılacaktır.

Yapılan GZFT analizi doğrultusunda Ege Bölgesi deniz turizmi potansiyelinin sürdürülebilir yönetimi için gerekenler, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a) Deniz turizmi stratejilerinin amaçlarını yürütmek, bölgenin deniz turizmi uygulamalarını içeren GZFT analizinin yapılması ve çeşitli deniz turizmi sektörlerinin gelişimini sağlayacak stratejik planların oluşturulması.
- b) Sürdürülebilir gelişme için çevresel/ekolojik kararlar ile ekonomik/ finansal kararların birbirleri ile çelişmeyecek şekilde ve bir arada ele alınması.
- c) Engellerin belirlenmesi, izinlerin kullanılması ve yasa ile ziyaretçi sayısının kısıtlanması, tüm motorlu araçların 100 m. içinde kıyıda

kullanılmasının yasaklanması ve bazı alanların tüm faaliyetler ve kullanıma kapatılması.

- d) Sürdürülebilir gelişim için önerilerin hazırlanması.
- e) Saha planları üzerinde çalışılması.
- f) Sürdürülebilirlikte yerel halkın yer alması (eğitim ve basılı materyal, rehberli turlar, yürüyüşler gibi faaliyetlerin artırılması ile).
- g) Çevresel korumaya önem verilmesi.
- h) Yasal ve gönüllü yaklaşımların dengelenmesi.
- i) Kalite, gereken hizmet seviyesi, gelecekteki sermaye ihtiyacı, işletmelerde verimlilik, ortaklıklar, stratejik birleşmeler ve ortak markalar gibi konuların periyodik değerlendirmesinin yapılması.

Sonuç olarak, Ege Bölgesi ölçeğinde, sürdürülebilir bir kıyı kullanımı, planlaması ve yönetimi gerçekleştirildiğinde, bölgenin doğal yapısı öncelikle korunup, sonrasında da bölgesel ekonomik kalkınmayı destekleyici alternatif projelerle bölgenin sahip olduğu turizm potansiyeli ülke yararına kullanılmış olacaktır.

5.ÇALIŞMANIN KISITLARI VE ÖNERİLER

Çalışmanın niteliksel yapısı gereği Ege Bölgesi'nde deniz turizmi ile ilgili kişilerden oluşan, sınırlı sayıda bir örneklem grubuna sahip olması bir kısıt olarak değerlendirilebilir. Gelecekte daha ayrıntılı sonuçlara erişilebilmesi için strateji geliştirme ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmesi, nitel ve nicel araştırmalarla örneklem genişletmeye çalışılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Beyhan, Ş. G., ve Ünügür, S. M. (2010). Çağdaş gereksinimler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli. *İTÜDERGİSİ/a*, 4(2), 79-87.

Buta, R. (2007). The SWOT analysis in the geographical research, with applicability in the study of the human settlements from Moldova valley. *Present Environment and Sustainable Development*, 1, 239–248.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Cerit, A. G., Kişi, H. ve Tuna, O. (1995). Strategic Marketing Planning for the Yachting Companies, Marinas and Yacht Builders: An Application for Turkey, in N. Tekogul and G. Nesar (Eds.), *1st International Yachting Technology Conference Proceedings* (s.175-186), İzmir: Piri Reis Foundation for Maritime Research, Development and Education Publication.

Collins, J. H. (2008). Marine tourism in the Kimberley region of Western Australia. *Geographical Research*, 46(1), 111-123.

De Lacy, T., Battig, M., Moore, S., ve Noakes, S. (2002). *Public/private Partnerships for Sustainable Tourism*. Gold Coast: CRC for Sustainable Tourism.

Erdoğan, N. (2003). Kitle turizmi, alternatif turizm ve eko turizmde sürdürülebilirlik üzerine bir değerlendirme. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı Bildiriler Kitabı*, Çankırı.

Gökten, S. ve Arıkoğlu, G. (2001). Köyceğiz/Dalyan ÖÇKB Dalyanağzı-İztuzu kumsalı yönetimi. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III.Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*. Ankara.

Hall, C. M. (2001). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier?. *Ocean & Coastal Management*, 44(9), 601-618.

Harriott, VJ. (2002). *Marine Tourism Impacts and Their Management on the Great Barrier Reef, CRC Reef*. Townsville: Research Centre Technical Report No 46. CRC Reef Research Centre.

Karadeniz, E., Kandır, S. Y., ve Önal, Y. B. (2007). Seçilmiş paydaşların SWOT yöntemiyle Türk turizm yatırımlarını değerlendirmesine yönelik bir pilot çalışma. *Anatolia*, 18(2), 195-205.

Kim, S.G, Kim, E, Kim, S. H. (1997). Evaluation of coastal and marine tourism resources in Korea. In: *Proceedings of the International Conference on Coastal and Marine Tourism "New Horizons in Coastal and Marine Tourism for the 21st Century*. Korea.

Kozan, G.Y., Özdemir, S. S. ve Günlü E. (2014). Turizm yazınında deniz turizminin olgusal gelişimi. 2. *Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. İzmir.

Köksal, A. (1988). Ege bölgesinin turizm coğrafyası. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 32 (1.2), 57-61.

Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 146-156.

Mansuroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2001). Antalya'da kent gelişiminin koruma alanlarına etkileri. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*. Ankara.

Moreno, A. ve Amelung, B. (2009). Climate change and coastal & marine tourism: Review and analysis. *Journal of Coastal Research*, 1140-1144.

Moscardo G. ve Kim, E. (1999). Social Science Research Needs for Sustainable Coastal and Marine Tourism, In: N. Saxena (Ed.), *Recent Advances in Marine Science and Technology*, pp. 269-277. Korea: Ocean Research Development Institute.

Orams, M. (1999). *Marine Tourism: Development, Impacts and Management*. UK: Routledge.

Özer, M. N. (2004). Kıyı mekanını düzenleme modelinin tanımlanması ve Antalya örneğinde incelenmesi. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları V. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*. Adana.

Özhan, E. (2001). Türkiye'de kıyı yönetimi üzerine değerlendirmeler. *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*. Ankara.

Pearce, P. L., Crossland, C., Chung, M.H. (1997). Overview of sustainable marine tourism development. In: *Proceedings of the International Conference on Coastal and Marine Tourism "New Horizons in Coastal and Marine Tourism for the 21st Century"*. Korea.

Rouphael, T. ve Inglis, G. (1995). *The Effects of Qualified Recreational SCUBA Divers on Coral Reefs*. Townsville: CRC Reef Research Centre, *Technical Report 4*, CRC Reef Research Centre.

Soyak, M. (2013). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye'de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 1-18.

Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Aegean Geographical Journal*, 12, 1-11.

Tao, T. C. ve Wall, G. (2009). Tourism as a sustainable livelihood strategy. *Tourism Management*, 30(1), 90-98.

Taşlıgil, N. (2008). Datça-Bozburun özel çevre koruma bölgesi ve turizm. *Aegean Geographical Journal*, 17(1-2), 73-83.

UN (United Nations) (1987). *Our Common Future - Brundtland Report*. Oxford: Oxford University Press.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

İnternet Kaynakları:

Deniz Ticaret Gazetesi (2005). *Ege Kıyılarında Yat Kirliliği Uyarısı*. <http://www.denizticaretgazetesi.org/?haber=226>, Erişim Tarihi: 10.05.2005.

Gallagher, A. (2003). *Tools and Instruments for Integrated Coastal Management, Developing a Standard for Sustainability Appraisal in Coastal Management*. http://medcoast.org.tr/publications/proceedings_03.html, Erişim Tarihi: 12.07.2005.

Golem, S. (2003). *Sustainable Development of the Coastal Cities*. http://www.medcoast.org.tr/publications/proceedings_03.html, Erişim Tarihi: 08.06.2005.

Great Barrier Reef Marine Park Authority (2005). *Publications*. http://www.gbrmpa.gov.au/corp_site/info_services/publications/sotr/1998/tourism_frame.html, Erişim Tarihi: 12.07. 2005

Island Resources Foundation (2005). *News*. <http://www.irf.org/irtourdg.html>, Erişim Tarihi: 15.07.2005.

NOAA (2011). *Assessment for Sustainable Tourism*. http://sanctuaries.noaa.gov/management/international/pdfs/day2_assessment_manual.pdf, Erişim Tarihi: 01.11.2011.

Taylor, N. ve Buckenham, B. (2003). *Social Impacts of Marine Reserves in New Zealand*. <http://www.doc.govt.nz>. Erişim Tarihi: 01.11.2011.

UNEP (2000). *Caribbean Environment Programme. Coastal Zone Management*. <http://www.cep.unep.org/issues/czm.html#def>, Erişim Tarihi: 15.07.2005.

UNEP (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*. <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>, Erişim Tarihi: 03.06.2017